

SLOVENSKI NAROD.

Izhaja vsak dan zvečer, izimši nedelje in praznike, ter velja po pošti prejemati za avstro-ogrsko dežele za vse leto 25 K, za pol leta 13 K, za četrt leta 6 K 50 h, za en mesec 2 K 30 h. Za Ljubljano s pošiljanjem na dom za vse leto 24 K, za pol leta 12 K, za četrt leta 6 K, za en mesec 2 K. Kdor hodi sam po pošti, plača za vse leto 22 K, za pol leta 11 K, za četrt leta 5 K 50 h, za en mesec 1 K 90 h. — Za tuje dežele toliko več, kolikor znaša poština. — Na naročbo brez istodobne vpošiljatve naročnine se ne ozira. — Za ostanke se plačuje od peterostopne peti-vrste po 12 h, če se ostanke tiska enkrat, po 10 h, če se tiska dvakrat in po 8 h, če se tiska trikrat ali večkrat. — Dopisi naj se izvolijo frankovati. — Rokopisi se ne vračajo. — Uredništvo in upravljalstvo je v Knafovih ulicah št. 5, in sicer uredništvo v I. nadstr., upravljalstvo pa v pritličju. — Upravištvu naj se blagovolijo pošiljati naročnine, reklamacije, ostanke, t. j. administrativne stvari.

Mesečna priloga: „Slovenski Tehnik“.

Uredništva telefon št. 34.

Posamezne številke po 10. h.

Upravištvu telefon št. 85.

II. shod narodno-radikalnega dijaštva v Celju.

I. plenarno zborovanje.

V petek so se pričela glavna zborovanja narodno-radikalnega dijaštva s plenarnim zborovanjem v veliki dvorani celjskega Narodnega doma. Zborovanja se je udeležilo okoli 100 akademikov in zelo veliko število drugega dijaštva. Ob polu 10. uri je zborovanje otvoril predsednik eksekutive narodno-radikalnega dijaštva Albert Kramer, ki je utemeljil v kratkih besedah potrebo in pomen shoda. V predsedstvo so bili nato izvoljeni predsednik komisije Jurist Kramer, podpredsednik komisije Adrijes Jurist Lipold in predsednik »Slovenijec«, filozof Kadunec, zapiskarjema pa jur. Klepec in abit. Fux.

Predsednik Kramer poudarja, prevzemajoč predsedstvo, da predseduje važnemu zborovanju, ki naj pokaže zadovoljivi razvoj narodno-radikalne struje tekom preteklih let in ji začetja pot v bodočnost. Pozdravlja navzoče Celjane, deželne poslanca dr. Henrika Tuma, ki je prihitel iz daljne Gorice na naš shod, zastopnike slovenskega učiteljstva, starešine narodno-radikalnega dijaštva, predvsem dr. Gregorja Žerjaviča in ostale navzoče. Na shod je došlo okoli 20 pismenih in brzojavnih pozdravov.

Ko se je določil poslovnik shoda, povzame besedo jurist Albert Kramer, ki izvaja o razvoju narodno-radikalnega dijaštva od tržaškega shoda do danes sledeče misli:

Ko smo se zbrali danes po dveh letih, da pregledamo svoje vrste, hočemo izvršiti dve nalogi: poglobiti svoje delo na znotraj in razširiti svoje delovanje na zunanje. Oboje v tesni medsebojni zvezi. Hočemo podati kratak sklepni račun zadnjih dveh let.

Nastopili smo kot reformatorična dijaška struja, ki si je stavila nalogo preroditi slovensko inteligenco v duhu absolutnega nacionalizma in demokratične ideje. Kot strogo dijaška struja, ki ji je vzgoja duševno in pravno zdravega, narodno delavnega pravega izobraženstva najvišja naloga in cilj, postavili smo se na stališče takozvanega političnega nadstrankarstva bolj izvenstrankarstva. Ta princip je vzbujal med prijatelji in sovražniki mnogo iz neumevanja

izvirajočih očitanj. Seveda če bi bila naša naloga vzgajati ljudi, ki naj v bodočem življenju stoji izven političnega življenja, bi bila ta očitanja upravičena. Toda smisel tega principa je drugačen. Načelo kontinuitete in razvoja idej izključuje vsako ožjo zvezo naših društev z efemernimi pojavi polit. programov in strankarske taktike. Sicer pa smo prepričani, da je naš narod v svojem pol. razvoju že toliko napredoval, da ne potrebuje več takozvane dijaške politike. Nam se zdi predvsem važno, da ustvarimo in utrdimo mladino v odločno naprednem svetovnem naziranju. Boj za svetovni nazor stavimo nad politično strankarstvo. Naša struja je v svojem bistvu napredna, naš svetovni nazor diametralno nasproten klerikalizmu, ki ga zavračamo in proti kateremu se hočemo boriti kot proti protinarodnemu, protidemokracijskemu in protisvobodnemu svetovnemu naziranju. Dasi ne nosi naša struja v svojem naslovu nobenih naprednih predikatov, jo smele imenovati za edino napredno, ker se ne omejuje na idejo napredka, ampak zanjo tudi dela.

Vzpričo tega dejstva smatramo vsak poskus organizirati del slovenskega dijaštva na podlagi svobodnomiselnih fraz za reakcijo.

Naše delo je naperjeno seveda v prvi vrsti proti klerikalnim društvom, ki jih smatramo za slovenskemu narodu skrajno nevarne organizacije, v čemer nas posebno potrjujejo resolucije letošnjega sestanka klerikalnega dijaštva v Zagrebu. Težavnejše je bilo stališče naše proti takozvanim liberalnim akad. društvom. Skušnja nas je učila v njih videti maso slov. dijaštva, ki se še ni zavzela svojih dolžnosti napram slovenskemu narodu. Na njih je, da nas pouče drugače.

Enotnost naše struje, ki smo si jo postavili za princip v Trstu, je zadnja izjava v bratstvu naših organizacij, v skupnem izvrševalnem organu eksekutivi in skupnem glasilu »Omladinca«. Le vsled tega lahko govorim danes o uspehih celokupnega narodno-radikalnega dijaštva. Ta enotnost je dala našim društvom notranje moči, navdušenja in kritičnega duha. Od začetka do danes smo delovali na vzgojo samostojnih kritičnih značajev. Če je vsled tega stopilo mladeniško navdušenje nekoliko v ozadje, pomeni to le napredek.

Princip, ki smo ga postavili v Trstu, da bodi vsak dijak član akad.

društva, se bliža realizaciji: danes je organiziranih že 60% slovenskega dijaštva. Najbolj so se razvijala naša društva, ki štejejo po številu svojih članov dve tretjini vsega organiziranega slovenskega dijaštva. Princip samoizobrazbe smo skušali zlasti izvrševati v izobraževalnih klubih naših akademskih društev, ki so dosegli prav zadovoljive uspehe. Naša struja si lasti zaslug, da je mnogo storila v izboljšanje npravnega stanja slovenskega dijaštva: Konstatiram, da pijančevanje in kvartanje med slovenskim dijaštvom pojema. Posebno lepe uspehe smo dosegli na dijaško-socialnem polju, zlasti v gmetnem vprašanju.

Seme, ki smo ga zasejali, je poglalo in že rodilo obilen sad. Naše organizacije so razširile svoj delokrog preko svojih naravnih mej: delovanje »Prosvete« in delo za reformo »Družbe sv. Cirila in Metoda« sta najlepši cvetki našega gibanja. S ponosom lahko pa tudi trdimo, da je naša struja dvignila ugled dijaštva v slovenski javnosti sploh. Doba dvehletnega delovanja nas lahko navdaja s samozavestjo in zadovoljstvom in nam daje novih moči in navdušenja za veliko delo, ki nas še čaka. (Živahno odobravanje).

Dvobojno vprašanje.

Tehnik Jos. Pačlin je izvajal o tem vprašanju približno sledeče:

Dolgo se je puščal duel izven diskusije kot neobhodno potrebno zlo, ki se ga ne da odpraviti. Zadnji čas pa je zavelo po vsej Evropi živahno gibanje, ki je naperjeno proti barbariskim razvadam preteklih dni. Kot napredna dijaška struja moramo tudi mi zavzeti napram temu vprašanju svoje stališče in gotovo je, da tega ne moremo storiti drugače kot negativno. Danes obsojamo gladiatorske boje, španske bikoborbe, japonski harikiri, ali naj pa imamo spoštovanje pred duhom? Ali baziira naziranje, da je le on časten, ki z orožjem brani napadeno čast, na pravi podlagi? Nikakor ne. Ali je s tem, da se žalivce in žaljenec bijeta, dokazana upravičenost oziroma neupravičenost žalitve? In ako recimo pade v boju neopravičeno žaljeni, ali je s tem dobil zadoščeno za napadeno čast? Gotovo ne. Po načelih dušnega kodeksa žali lahko vsakdo in je časten človek, saj to dokaže s sabljo oziroma s pištolo v roki.

Pravi se nadalje, da mora imeti časten človek pogum, da brani na-

padeno čast. Ta ugovor je ničev. Kajti pogum ima tudi hudodelec, da izvrši svoje zločinstvo. Pravi pogum pokažemo le s tem, da izvršujemo dolžnosti, ki jih imamo napram sebi in okolici.

Kar se tiče takozvanih menzur, jih moramo prav tako smatrati za duševno in jih zato zavračati. Sabljanju v telovadnici, ki se goji kot šport, se ravno ne more ugovarjati.

Duel smatramo za veliko socialno zlo. Koliko mladih ljudi se je ob tej razvadi pogubilo že telesno in duševno. In koliko eksistene, ki so bile potrebne, je že uničila ta nesmiselnost družabnega bon tona!

Čast smatramo za socialen pojem, za merilo naše osebne vrednosti v očeh družbe. Zato jo potrebujemo in si jo moramo ohraniti. Ako nam kdo krati čast v očeh družbe, moramo ti družbi dokazati, da je bilo postopanje žalilca neutemeljeno. Tega pač ne dosežemo z duhom, ampak veliko boljše z razsodbo kake korporacije, ki je sestavljena iz ljudi, ki so poklicani o naši časti soditi. Mislim na institucijo častnih sodišč, ki bodo temeljila svoje razsodbe na princip, da je časten le oni, ki častno dela in pošteno nastopa. Vso družbo moramo privedi do tega etičkega viška. Pripraviti jo moramo do tega, da bo smatrala nastop onega, ki hoče potom duela rehabilitirati svojo čast, za izrodek srednjeveškega barbarizma.

Da se to doseže, hočemo pričeti z delom. Ustanoviti hočemo slovensko antiduelsko organizacijo, ki naj poleg boja proti dvobojni skrbi za obsežno varstvo osebne časti. Mogočno gibanje proti dueli preveva vso Evropo in noben krog se temu ne more ustavljati. Celov vojaški krogi, ki so prej veljali za varuhe dušne razvade, zavzemajo napram protidvobojnim organizacijam prijazno stališče. V Avstriji ne smejo biti neaktivni častniki in kadeti člani in propagatorji antiduelne lige in značilne so besede domobranskega ministra Welsersheimba, ki je dejal v poslanski zbornici 12. marca 1901, da bo armada boja družbe proti dueli z vso energijo pozdravljala in podpirala.

Ako smo prepričani, da zdrava pamet današnjega naprednega in svobodnomiselnega človeka ne more akceptirati nesmisla duela, ako čutimo, da duel ne spada v slovensko družbo, zahteva tudi naša poštenost, da se združeni v bodoči slovenski anti-

duelni organizaciji z vsemi silami borimo proti dvoboju. Naš boj mora zmagati, ker je boj razuma, morale in civilizacije.

V debati so nato govorili starejšina dr. Gregor Žerjav, poslanec dr. Henrik Tuma, jurist Fetič in jurist Kramer, ki so pobijali dvoboj z različnih stališč, nakar je predsednik zaključil zborovanje.

Deželni zbori.

Dunaj, 8. septembra. Danes se razglasi cesarski patent, s katerim se sklicujejo na dan 16. t. m. deželni zbori: štajerski, koroški, gališki, gornjeavstrijski, solnograški, češki, bukovinski, moravski in slezijski. Deželna zbora nižjeavstrijski in dalmatinski sta bila že poprej sklicana. Potemtakem bo zborovalo skupno 11 deželnih zborov. Ostalih šest deželnih zborov, namreč kranjski, istrski, gorški, tržaški, tirolski in predarlški dosedaj še niso sklicani ter skoraj gotovo tudi ne bodo imeli nobenega zasedanja pred razpustom. — Večini deželnih zborov poteče poslovna doba še letos ali prihodnje leto. Gališki in kranjski deželni zbor sta bila razpuščena v juliju 1901. leta, gorški, istrski, dalmatinski in tirolski v oktobru. Ti deželni zbori končajo potemtakem svojo šestletno dobo že letos. Prihodnje leto se razpuste nižje in gornjeavstrijski, solnograški, štajerski, koroški, slezijski in predarlški deželni zbor.

Nagodbena pogajanja.

Dunaj, 8. septembra. Ogrsko časopisje raznaša vest, da je avstrijska vlada stavila junktim med nagodbo in bančnim ter kvotnim vprašanjem. Vsled tega je baje nagodba v nevarnosti, ker smatra ogrska vlada tak junktim za nesprejemljiv. Glasilo neodvisne stranke »Budapest« piše: Ogrska vlada ni zanesla podrobnosti nagodbene pogajanja v javnost, ker se drži tozadevnega dogovora; toda ogrski časopisi in politiki vedo, da avstrijska vlada že sedaj zahteva ureditev kvote in banke. Oba ministrska predsednika sta celo razložila v lšlu cesarju svoja stališča. Dr. Weller je pri tej priliki naglašal, da niti bančno niti kvotno vprašanje ne spada v kompleks nagodbnih pogajanj, vsled tega tudi ogrska vlada o teh stvareh sedaj noče razpravljati. Glasilo ogrske ljudske stranke »Alkotmany« piše, da avstrijska vlada

LISTEK.

Kolomonov shegen.

(Dalje.)

Da bi molitve več veljale in bi bila stvar bolj gotova, sta sklenila nazaj grede še povrh moliti celo pot očenaš.

Nista še izmolila dveh očenašev, kar zadene Tinče ob star štor.

»Štor!« pravita obenem oba, »štor« štor morava nesti domov.

To pa ni bila lahka stvar. Štor je imel močne korenine in se ni dal meni nič tebi nič odnesti. Ko po kratkem brezuspešnem prizadevanju odnehata, odhiti Joško domov po sekiro in kramp, Tinče pa ostane kot varuh pri dragocenem štoru. Sede nanj, na »milijonec! Sree je ječalo pod silno težo sreče, njegove misli pa — kdo bi mogel za njimi!

Ko prisopihajo Joško z orodjem, se jima po obilnem trudu posreči izkoptati štor. Tinče pomaga zadeti štor Jošku na rame — kar noge so se mu pošibile — vzame orodje in hitita proti domu. Za razgovor ni bilo nobenemu, molče sta hitela z zakladom domu — še na očenaše sta pozabila. Čimbolj sta se bližala domu, tem burneje jima je utripalo srce. Rastel

pa je obenem tudi nemir in z vsakim korakom se je vedno bolj oglašal dvom. Tuintam je ušel Tinčetu pogled na klado, če ni že zlata; vselej pa je v nastale mraku razločil le rogovičasti čok kakor črno pošast, ki se mu je hudobno režala v obraz.

Domov prišedši skrijeta štor v kleti in počepneta vsak na eno stran. Z izbuljenimi očmi strmita molče v klado, ki bi se imela vsak trenotek izpremeniti v zlato.

Pričakovala sta eno uro, dve uri, Joško je pokuril vse vžigalice, zlata pa le še ni hotelo biti. Upanje jima je začelo umirati, skleneta pa klet dobro zapreti in pogledati drugo jutro, kaj bo s štorom.

Drugo jutro napoči, Joško in Tinče pa najdeta štor še vedno lesen.

Tako tudi drugo in tretje jutro. »Tako lahko do sodnega dne čakava,« pravi naposled Joško. »Bila sva neumna, da sva se toliko mčila s to neumno klado.«

Tinče ne reče ničesar in oznanja z molkom svojo tugo. Štor pa je našel svoj konec v peči.

Karkoli je Tinče poskusil, vse mu je spodletelo. Ni čuda, da mu je naposled vera v Kolomonovo vedno bolj

ginila, upal je le še, da morda pri poskusih ni prav delal. Zato je odkril svojo tajnost svoji materi in ji povedal, kake poskuse je delal. Njegovi dobri mamič — bila je vpisana v tretji red sv. Frančiška — pa se je zdelo, kakor da bi ji bil sam Bog odprl pot k bogastvu in vzela je knjigo v svoje varstvo in jo skrila v svojo biblioteko mašnih knjig. Kadar je bila sama, je prebirala knjigo in se odločila naposled, da poskusi dobiti 99.000 cekinov, za kar pa je bilo predpisano nebroj molitvic, očenašev, spovedi, posta ob samem kruhu in vodi celih 7 tednov, križevih potov itd. Revica je oblazila vse bližnje cerkve in na golih kolenih obšla vse oltarje, — a brez uspeha. Ponovila je celo mukopolno proceduro še enkrat — brez uspeha.

Tudi ona se je tolažila, da ni kaj prav naredila, a knjiga sama na sebi ji je bila sveta, in o resničnosti si ni upala dvomiti, saj je bilo v Kolomonu tudi citati skrivno trpljenje Kristusovo, kakor ga je Kristus sam razodel veliki svetnici sv. Klari: kaj je moral pretrpeti tisto noč v ječi, ko ga je Judež izdal, kako so ga hlapei tepli po nagem telesu, kako so ga vlačili za njegovo »sram« itd. Tudi so bila v knjigi taka »shebraina« (žebanja-molitve), kakršnih ni imela sicer v celi svoji biblioteki! Taka knjiga vendar ne more lagati!

Zato je pregovorila mati Tinčeta in Joška še k zadnjemu poskusu — poklicati hudiča.

III. poglavje, ki nam pove, kako je Tinče klical hudiča.

Bilo je na praznik Velikega Šmarna. Ta dan si je izbrala Kovačeva mamič za klicanje hudiča, ker ji je rekla vest, da se na ta dan njena otrokoma ne more nič hudega pripetiti. Pripravila se je na ta posel s posebno pobožnostjo, bila je pri spovedi in obhajilu in tudi Tinčeta in Joška napotila, da sta storila isto, da bi bila brez smrtnega greha, ko bi le se pripetila kaka nesreča, da bi lahko šla gorka v nebesa.

Tako oborožena z božjo milostjo mahneti Joško in Tinče v podstrešno sobo, mati Kovačka pa je med tem spodaj zbrano molila za srečen izid.

Joško postavi mizo v kot tako, da bi hudič ne mogel prav do njiju, postavi na mizo križ, v polkrogu po mizi od ene stene do druge pa razpoloži kosti svetnikov — relikvije, skrbno zavite v malih papirnih zavojčkih, okrašenih s pisanimi trakovi in steklenimi in medenimi koraldami, takih relikvij je imela pobožna Kovačka zelo veliko in bila je ponosna na svojo zbirko. Potem sta oba poskropila celo sobo z blagoslovljeno vodo, posebno pa mizo in zid okoli sebe, vzameta v roko molke, ki so

imeli poseben prav izdaten blagoslov in zmolita iskreno tri očenaše in česnasinarije.

Potem pa sedeta in Tinče vzame Kolomonu v roko in začne brati na pol glasno onih slovutih 7 »shebrain«, ki kličejo na pomoč Boga, Marijo, angela, vse svetnike in svetnice božje in rotijo hudiča:

»De se perkashesh, Zerzerellus v lepi mladeniški podobi...«

Potne kaplje so pričale Tinčeto razburjenost, roke so se mu mrzlično tresle, nog ni čutil, in glas se mu je tresel; večkrat je moral tudi zaključiti, da je spravil glas iz sebe. Ravno ko je klical »zerzerellus«, je postal bled, kot mrlič, žila mu je bila na čelu in lasje so šli pokoncu. Med tem časom pa je Joško škropil z blagoslovljeno vodo in mahal z molekom od sebe, kakor da odganja hudiča, če bi preblizu stopil.

Ko je Tinče prebral, je bil komaj še malo živ. Obupno se ozre čez mizo mence, da zdajzaj stopi predenj »zerzerellus« dasiravno v lepi mladeniški podobi.

Vendar nič! Vse tiho!

Tinče se ohrabri, Joško tudi in pravi:

»Ni ga še! Začni še enkrat od kraja.«

»Ne! Stoj! Še zmenila se nisva, kaj naj vprašava ali zahtevava. Jaz

Iskafajeteli in odgovorni urednik: **Rasto Pustoslavšek**. Lastnina in tisk „Narodne tiskarne“.